

Forfatter: Jacobsen, J. P.

Titel: Udrag fra Niels Lyhne

Citation: Jacobsen, J. P.: "Niels Lyhne", i Jacobsen, J. P.: *Niels Lyhne*, udg. af Jørn Vosmar , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, 1995, s. 208. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-jacobjp06val-shoot-idm140133805038240/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Niels Lyhne

omtale af pagen i *Figaros Bryllup*. I det hele taget er Jacobsens blik for forbevidste og halvbevidste psykiske rørelser – som f.eks. hos Edele og Niels i puf-scenen – uden tvivl blevet skærpet ved Kierkegaards beskrivelser af umiddelbarhedens dæmrende anelser.

Kierkegaards krav til individet om at overtage sig selv og sit liv, i stedet for passivt at lade sig styre af omgivelsernes normer og forventninger, er nok den vigtigste kilde til det moderne gennembruds højstemte individualisme. Også på dette punkt kan Kierkegaards indflydelse mærkes i *Niels Lyhne*. Selvovertagelsen sker ifl. Kierkegaard ikke som følge af en kontinuert eller logisk forudsigelig udvikling, men ved et »spring«, som psykologien ikke kan forklare. Jacobsen bruger dette nøgleord, når han skriver, at hos de folk, der kan omsætte impuls til handling, er »Tanke og Spring eet, eet eneste«, men for Niels er »Tanke eet, Spring noget ganske andet« (68). Senere hedder det om Niels, at han var træt af »disse idelige Tilløb til et Spring, der aldrig blev sprunget« (120), jvf. »disse Tilløb, der altid endte i Grofften« (154).

Der er imidlertid den afgørende forskel fra Kierkegaard, at det spring, Niels drømmer om, ikke fører til ansvarlighed, men snarere er en flugt fra ansvarligheden ind i en spontan og lidenskabelig selvudfoldelse. Her er det ikke uvæsentligt, at de handlingsmennesker, Niels misunder, kommer ham for som »Centaureer«, dvs. halvt dyriske væsener. Der er ikke noget, der tyder på, at Jacobsen har brugt den kierkegaardske kategori »springets« for at afsløre Niels' hulhed. Alt peger i retning af, at han også på dette punkt har været blind for sin hovedpersons mangel på etisk lodighed.

Hvor *Niels Lyhne* i øvrigt bærer spor af direkte påvirkning fra ældre dansk åndsliv og litteratur, drejer det sig om en mere overfladisk og punktvis indflydelse. To eksempler skal kort omtales her.

Hans Egede Schacks roman *Phantasterne* fra 1857 har, som titlen viser, tematisk lighed med *Niels Lyhne*, og hos Schack som hos Jacobsen ser man fantasteriet i kimform gennem skildringer af tre venners barndomslege. Brødrene Brandes mente, at Jacobsen her havde lagt sig alt for tæt op ad Schack, og var meget kritiske over for disse scener. Egentlige motivlån finder man imidlertid ikke, og Jacobsen behandler i øvrigt dette afsnit meget mere summarisk og mindre scenisk end Schack.

Samme år som Schacks roman udkom H.C. Andersens *At være eller*